

PASAKA „GULBĖ KARALIAUS PATI“

(Du variantai)

Apie tūlą pirklio sūnų ir gulbę

Kad kitąsyk gyveno viens žmogus, kuris, užsiimdamas prekysta, važinėdavo po tolimus kraštus, kad ką pelnyti. Vieną sykį tas pirklys, prisikrovęs pilną laivą visokių tavorų¹, važiavo per marias į tolimą žemę, kad išparduoti tavorus, o užpelnyti didelius pinigus. Bevažiuojant per marias sustojo laivas ir, nors gana smarkiai varomas, neina. Pirklys, apžiūrėdamas savo laivą, pamatė, kad ten laiko tą jo laivą raudons gaidys.

– Kodėl tu, gaidy, laikai mano laivą? – paklausė pirklys.
– O kad aš noriu, – atsakė gaidys.
– Paleisk, raudonas gaideli, aš noriu važiuoti tolyn.
– Paleisiu, jeigu tu, pirkly, man ką duotum.
– O ką aš tau, gaideli, galiu duot, kad aš nieko neturiu.
– Aš to no tavęs, pirkly, nė nenoriu, ką tu neturi, nė ką turi, tiktai tą noriu, kad man pažadėtum, ką namie nepalikai.

Pirklys nieko nepamislijęs pažadėjo ir, reikalaujant raudonam gaidžiui, savo krauju parašė du laiškeliu, iš kurių vieną gaidžiui atidavė, kitą sau pasiliko. Tada akies mirksnij tas gaidys atleido laivą, ir pirklys toliaus nukeliavo. Nuvažiavęs į tolimą žemę, išpardavė tavorus, o sugrįžo namon parsiveždamas gerą glėbį pinigų. Bet kas per nusiminimas buvo tam pirkliui, kada namon parvažiavęs rado sūnų gimusį, kurį praminė Jonu! Tada tik pirklys susiprato, jog tai tą savo sūnų, kurį nebuvo palikęs namie, dabar jau per neapmislijimą² pažadėjo ir užrašė tam raudonam gaidžiui. Tą laiškutį, kurį no gaidžio gavo, keletą sykių graudžiai apraudojęs, pakišo stuboj³ po balkiu.

Tokio pirklio sūnus, gerai užlaikomas, gražiai augo ir po keletui metų jau buvo gudrus vaikas. Tam pirklio sūnui tankiai⁴ į akį puldavo teip didelis tėvo nuliūdimas. Keletą sykių net klausė:

– Dėl ko, tėtė, teip visados nuliūdęs?
– Et, vaikeli, jau senatvė, ką aš čia linksmysiuos, – atsakydavo vaikui.

Toliau vaikas mokinosi ir, būdamas pačiam vaikiškam išdykime, buvo didelis knipčius⁵, visur, kur tik koks plyšelis ar skylutė, vis tas pirklio sūnus išknipinėdavo. Vieną sykį, bemašydams po pabalkėms, išstūmė ten kokį popierkraštį sudulkėjusį. Su tuo rašteliu pas tėvą nubėgo ir, tam parodęs, klausė:

– Kas tai čia per raštelis?

Tada tėvas pirklys, da labjaus užgautas, da labjaus nuliūdo ir vaikui klausiant pasakė visą teisybę. Tada sūnus, atsiveikinęs su visais namiškiais ir viską palikes, išėjo į svieta⁶ ieškot to savo tikro tėvo, kuriam tikrai užrašyts yra. Ėjo ėjo keletą dienų, pailso ir, priėjęs pamarį, atsigulė. Atsigulęs mislija, ką čia padaryt. Teip jam begulint atlėkė trys gulbės ir, pamaryje plunksnas nukratę ir pasivertusios į panas,

¹ Tavoras – prekė. (Red.)

² Neapmislijimas – neapgalvojimas. (Red.)

³ Stuba – troba. (Red.)

⁴ Tankiai – dažnai. (Red.)

⁵ Knipčius – kas daug knaisiojasi, knibinėja, akcentuoja smulkmes. (Red.)

⁶ Svietas – pasaulis. (Red.)

nuėjo į kraštą marių maudytis. Pirklio sūnus tai pamatęs paėjo į jaunosios panos plunksnas, atsigulė. Minkštai begulėdamas, užmigo. Panos išsimaudžiusios sugrįžo, pasėmė ant savęs visas plunksnas ir nulėkė, tik tai jauniausioji neranda niekur savo plunksnų. Visur apieškojo ir, pamačiusi begulintį žmogų, nors nuoga, bet, bėdos prispirta, priėjo artyn ir, pabudinus gulintį pirklio sūnų, paklausė:

– Ar nematei, gražus vaikinuk, čion plunksnų, kurias aš pasidėjau?

Pirklio sūnus atsakė:

– Še, gali atsiimti ir apsirėdyti.

Pana, apsirėdydama su plunksnomis, paklausė:

– Kaip tavo vardas?

– Jonas, – atsakė pirklio sūnus.

– O kas čia tave, Jonai, į tą teip tolimą ir niekam neužeinamą šalį atgabeno?

– O ką aš galiu žinoti? Mane mano tėvas da negimusį pažadėjo kokiam ten raudonam gaidžiui, ir ateis laikas, jau turbūt ne už ilgo, kad aš jam teksiu, tik tai dabar pats einu rūpytis, gal bus galima išsiliuosuoti⁷.

– A, tai mes, ir trys panos, esame užkeiktos ir esame po valia velnių, taigi aš tau būsiu draugė ir visur pribūsiu tau ant pagalbos. Dabar, Jonai, eik tuo pamariu, ten rasi olą. Eidamas ta ola, prieisi duris. Tas duris pabarškinus, tau atidarys dvaro sargas ir paklaus: „O kaip tu čia, Jonai, atėjai?“ Tu jam atsakyk: „O kas, ar velnias ateis, kad aš neateisiu!“ Visur būk gudras, kad neprapultum.

Tai pasakius pana pasivertė į gulbę ir, sparnus ištiesus, nulėkė sau.

Kaip buvo pasakyta Jonui, teip tas ir darė, ir sakė. Nuėjęs rado dvarą. Kada pabarškino, atidarė duris velnias ir, pamatęs Joną, lyg ir nusistebėjęs paklausė:

– O kaip tu čia, Jonai, atėjai?

– O kas, ar velnias ateis, kad aš neateisiu!

Velnias nuvedė Joną pas Lipicierių, o tas nuvedė Joną į tris kambarius ir liepė pasilsėt penkias dienas, o šeštoje parodė netolimą girią. Ten, toj girioj, su viena diena liepė nukirst medžius, iškast kelmus, išart dirvą, pasėt kviečius, užaugyt, nukirst, iškult, sumalt ir iškept, teip kad septintoj dienoj būt mudviem abiem po pyragą prie arbatos užsikąst.

Jonui tai išklauius net plaukai ant galvos atsistojo, ir liūdnas nuėjo į parodytus kambarius, iš kurių trečias kambarys jam geriaus patiko, ir tame silsėjosi. Silsisi ir verkia, nes nepasitiki tai padaryt, o už nepadarymą Lipicierius ketino atiduoti peklos velniams ant tąsymo.

Vienoj naktij, kada viskas nutyko, atsidarė Jono kambario durys, ir įeina gulbė, kuri akies mirksnij pasivertė į paną ir nuramino Joną verkiantį, sakydama, kad viskas bus gerai, jei tik pildys jos įsakymą. Jonas prižadėjo pildyt, jei tik nepatekt į velnių nagus ant tąsymo.

Praėjo penkios dienos, jau ir šešta diena, o Lipicierius nuvedė Joną į girią ir prigrasino, kad su diena iš tos girios padarytų ant rytojaus dėl užkandžio pyragą. Visi velniai žiūri, kaip tas Jons darys, bet nubodus žiūrėti, nusivilko sau, nes Jons nieko neveikė, tik tai atsigulęs ir guli. Pavakare, kada jau nė vieno velnio aplink nebuvo matyt, Jons, iš kišenius išsėmęs triūbelę, sutriūbijo, ir akies mirksnij viskas pasidarė ir stojosi ant tos vietos du dailūs kepalaičiai kvietinio pyrago, kuriuos Jons parsinešęs padėjo, ir miega.

Ant rytojaus ateina Lipicierius ir klausia:

– Ar jau gatava?

Ir Jonas padavė pyragus Lipicieriui, kuriuos abudu paskui su Jonu valgė prie arbatos.

Lipicieriaus ir visų kitų velnių pradėjo kojos džiūt ir iki kelių nudžiūvo, kad jau tokį Joną negal įveikt.

Pavalgę pietus vėl Lipicierius liepė Jonui ant trijų dienų kambaryje užsidarius pasilsėt, o po trijų dienų per plačią upę išpilt, pabudavot⁸ tiltą, kelią apsodyt medžiais, o pylimo kraštus apsodyt žemuogėmis,

⁷ Išsiliuosuoti – išsilaisvinti. (Red.)

⁸ Pabudavoti – pastatyti. (Red.)

kad penktoji diena būtų galima, vaikščiojant tuom keliu, no krantų pasiskyt uogų. Jonas silsisi, rūpinasi, nes nepasitiki ant triūbelės.

Atėjo naktis. Kada viskas nutilo, parėjo palengvėle gulbė, kuri, įėjus pas Joną į kambarį, pasivertė į paną ir Joną nuliūdusį palinksmino ir davė Jonui tokį kauliuką ir pasakė:

– Kad kada su tuom kauliuku mostelsi, tai viskas stosis, kaip Lipicierius nor.

Praėjo keturios dienos, penktoji Lipicierius pasiūkė Joną, ir išėjo abudu vaikščiot ant kelio. Viskas – taip, kaip Lipicierius norėjo. Vaikščioja keliu per upę, gėrisi ir no krantų žemuogės skina, bet paties Lipicieriaus ir kitų velnių jau kojos nudžiūvo igi subinių.

Paskui Lipicierius vėl liepė Joną pasilsėt dvi dienas, – o po dviejų dienų, – sako, – gausi prajot kumelę šimto metų.

Jonas silsisi ir mislija: „Ką tu čia žmogus padaręs, duos kokią raganą, ir kasžin kaip gal nusiduoti“. Bet jam taip bemislijant parlėkė gulbė ir, pasivertus į paną, įėjus nuramino Joną ir davė tris rykštes: vieną sidabrinę, kitą auksinę, kitą deimantinę ir liepė, užsėdus ant tos kumelės, pirmiausia su sidabrine gerai tą kumelę plakt, paskui su auksine, paskui su deimantine.

Atė ir trečia diena. Pašaukė Lipicierius Joną. Velniai atvedė baisyai persenusią, sukūdusią, no vienu kaulų ir sudžiūvusios skūros, bet pasiutesnę už raganą, o da neprajodytą. Jonas užsisėdo ir, išsitraukęs iš už aulo sidabrinę rykštę, pradėjo plakt. Velniai aplinkui sustojo ir žiūri, kaip tas Jons prajos. Kumelė pliekiamą nebėga, bet tik piestu aukštyn šoka. Visi velniai juokėsi susiriesdami, nors jų kojos jau nudžiūvusios igi subinei, bet tikisi vėl atsigriebti, kada Joną priveiks. Jonas pasikavojo sidabrinę rykštę, o išsitraukė auksinę. Su ta kaip pradėjo pliekti tą kumelę! Kumelė da labjaus siuto, o visiems velniams da didesni juokai. Bet Jonas, nepriveikdamas tos kumelės raganos, pasikavojo auksinę rykštę, o išsitraukė deimantinę ir kad su taja pradėjo pliekti, tai kumelė išsyk da paikiojo, bet paskui, gerai priveikta, pradėjo gerai eiti, ir taip Jons visų velnių akyse prajėjo kumelę raganą. Velniai visi dideliai nusiminė ir nudžiūvo sulig bamboms. Visi pasidarė kaip ant kokių stabių, stiebinėja visi po peklą nuliūdę ir tariasi, ką čia tam Jonui padaryt, kad jį būtų galima prigriebt. Nutarė visi ir išmislijo da vieną daiktą. Liepė pasilsėt vieną dieną ir paskui sako:

– Turės atspėt, iš trijų gulbių katra jauniausia.

Jonas silsisi. Nakčia atlėkė gulbė ir, pasivertus į paną, pasakė Jonui:

– Kad kada lieps įspėti, tai tu, Jonai, eik per duris, tai aš su koja krepštelisiu į galvą, o tada tu į mane sakyk, kad aš jauniausia, tai ir įspėsi.

Nė nelaukiant atėjo rytojus. Tris gulbes sustatė ties durimis ant lentynos. Velniai visi su nudžiūvusiais pasturgaliais atbėgo žiūrėti. Lipicierius atvedė Joną ir pastatė vidurij aslos. Visi velniai ant galinio suolo ir apė stalą stypčiodami džiaugėsi, kad jau tuo gal Joną įveiks. Jonas, valandėlę žiūrėjęs, pasakė:

– Aš da turiu eit lauk nosį nusišnypšt, o paskui įspėsiu.

Jonas eina lauk, ir keli velniai paskui seka, o kiti, pasilikę stuboj, žiūri, kad nepasidarytų prigavims. Beeinant Jonui iš lauko į stubą, vidurinė gulbė krepštelėjo su koja Jonui į galvą, o tas, atsistojęs vidurij aslos, parodė, katra gulbė. Tada velniai ir suprato:

– A, tai judu toki bičiuliai! Palaukita, mes judviem parodysim.

Lipicierius tuojaus liepė kitus velnius, kad jį nuvestų į kambarį ir užrakytų, o kitiems velniams prisakė, kad kaistų tą didį katilą, pripiltų smalos, sieros, o ant rytojaus virs abudu, Joną ir jauniausią gulbę.

Vidurij nakties, kada visi kiti velniai sumigo, gulbė išlindo per rakto skylutę, atidarė duris, ir išėjo abudu su Jonu ir nuėjo į peklišką dvarą, atidarė staines ir pasimovė arklį, kuris su vienu žingsniu penkis šimtus mylių nužengė. Abudu, Jons su gulbe, kuri jau buvo pasivertus į paną, ir abudu vidurij nakties ant to taip puikaus arklio susėdę, išjojo da visai peklai bemiegant.

Anksti rytmetį velniai sukilo ir pats Lipicierius pabudo, da daugiausia užkūrė ugnį po katilu, ir, kada jau smala su siera pradėjo virt, pats Lipicierius ir visi velniai, igi krūtinų nudžiūvę, eina pas tą kambarį, kur Joną su gulbe užrakino. Bet visi velniai net nutirpo, kada atidaro duris, o neranda nė Jono, nė gulbės!

Paskui pradėjo ieškot po visus peklos užkaborius ir da labjaus nusigando velniai, kada nerado stainėje palikto arklio, ant kurio tiktai Lipicieriaus pagelbininks jodavo. Visi velniai ir pats Lipicierius iš tos baimės net iki pažastų nudžiūvo ir pasidarė tikri baidyklos. Lipicierius davė savo arklį, kuris su vienu žingsniu tūkstantį mylių nužengė, o vienam iš gudriausių velnių liepė vytis.

Jonas ir gulbė išgirdo žemės drebėjimą ir pajuto šalto vėjo užpūtimą. Suprato, kad tai iš peklos juodu atsiveja. Pana-gulbė pavertė arklį į kryžių, pati pasivertė į mūką⁹, o Joną pavertė į suklypusį senį, kuris, atsiklaupęs prieš kryžių ir rankas iškėlęs, poteriaavo. Peklos pasiuntinys tai pamatęs paklausė:

– Ar nematėt, ar čia kas neprajojo pro tave, senuk?

– Mačiau, prajojo, ale jau bus koki penki metai.

Peklos pasiuntinys nusiminė ir pasisukęs grįžo namon. Parjojo namon, Lipicierius paklausė:

– O ką, kodėl neparnešei Jono ir gulbės?

– O kas juodu gal rasti? Radau pūstelinką¹⁰ prieš kryžių poteriaujant, to paklausiau, o jis atsakė, kad penki metai, kaip nujojo, tai aš nė pabandžiau vytis, – atsakė peklos pasiuntinys.

– O tu žiopoly! Reikėjo tau imt tą senį, tai ten gal Jonas buvo! – užriko Lipicierius ir igi kaklui nudžiūvo.

– Jok tu ko greičiau ir vykis tuodu nevidonus: kad juodu išbėgs, mes sudžiūsime visi kaip velniai.

Ir Lipicieriaus pagelbininks išjojo ant arklio.

Jonas ir gulbė išgirdo drebant žemę ir pūstelėjo šaltas vėjas. Suprato Jonas ir gulbė, kad atbėga kits peklos pasiuntinys. Sustojo, arklį pavertė į kviečius, pana-gulbė – į žvirblį, o Joną – į senį, kuris, aplink vaikščiodams, taikėsi nušauti tą žvirblį. Peklos pasiuntinys ant savo arklio atjojo ir klausė to senio:

– Ar čion, mano senuk, kas nors neprajojo?

– Prajojo, ale bus jau dešimts metų.

Tada peklos pasiuntinys supyko ir apsisukęs atgal į peklą sugrįžo.

– O ką, kodėl juodu neparnešei? – paklausė Lipicierius.

– Ogi radau tokį senį, no kviečių baidantį žvirblį. To paklausiau, ar nematė, o jis atsakė, kad matęs, bet jau dešimts metų, kaip prajojo.

– O tu žiopoly, pusgalvi, dėl ko tu neėmei to senio – gal tai tikrai tas senis tai Jons. Tau reikėjo nors tų kviečių pasigriebt ir bėgt, o dabar, matai, jau mūs ir ausys nudžiūsta, teip jau pasidarėm kaip velniai, o da toliaus visai sudžiūsime, kad nė peklos darbų negalėsime atlikt, nė ant svieto valkiotis – tada kas bus mums, vargdieniams velniapalaikiams?

Nieko Lipicierius nelaukęs pats sėdo ant arklio ir pats kaip koks baidykla pasileido raitas vytis Joną ir paną-gulbę. Jons ir pana-gulbė buvo nujoję netoli Jono tėvo namų, bet išgirdo smarkų žemės drebėjimą ir jau pūstelėjo karštas smirdantis vėjas. Jons ir pana-gulbė tikrai pajuto, kad tai vėl iš peklos kas nors atsiveja. Sustojo abudu ir arklį pavertė į upę, pati pana-gulbė pasivertė į čaiką¹¹, o Joną – į žvejį, kuris, keldamasis per upę, neva gaudo žuvis.

Lipicierius tai vis suprato ir, nieko nelaukdamas, pripuolė lakti vandenį iš upės. Prigulęs lakė lakė, veik visą vandenį buvo išlakęs, tiktai čaika su seniū ant dugno liko, ir kiek galint išsižiojo, kad tą čaiką ir senį prarijus į peklą nusinešti ir išvemti į katilą, kuriame smala su siera virė. Bet kaip tik žioptelėjo čaiką su seniū praryti, visas vanduo akies mirksnij išsiliejo, vėl pasidarė plati upė, o Lipicierius sudžiūvo kaip šiaudas, kaip ir pekloje visi kiti velniai.

Lipicierius, matydamas, kad nesugriebs Jono nė panos-gulbės, perpyko, smala susivėmė ir, sėdęs ant savo arklio, nutrinkėjo į peklą, iš kur jau daugiau negali išeiti, nes teip baisiai sudžiūvę, kad net nestengė, silpni būdami, iš peklos išeiti.

---

⁹ Mūka – nukryžiuoto Kristaus figūra. (Red.)

¹⁰ Pūstelinkas – atsiskyrėlis. (Red.)

¹¹ Čaika – laivelis, valtis. (Red.)

Jonas su pana-gulbe parjojo į Jono tėviškę sveikas, linksmas ir gražus. Koks tai buvo tėvui džiaugsmas ir juodviem abiem! Abudu, Jonas ir gulbė, paskui apsidėdė. Buvo ant to džiaugsmo tėvo ir juodviejų daromas puikus balius. Ant to balius ir aš buvau, valgiau ir gėriau, per barzdą taukai varvėjo, burnoj nieko neturėjau. Jau gerai išalkęs prigriebiau, priėdžiau ir prigėriau, paskui girts atsiguliau į pakulus ir užmigau. Buvo vaina¹², armotas provijo¹³, tai su pakuloms kimšo, bekimšdami ir mane įkimšo. Kaip šovė, tai mane šičia atšovė, ir dabar jums papasakojau šitą pasaką.

Iš Onos Meškiutės užrašė Kostas Stiklius, 1901 m., Ašmoniškių k., Naumiesčio paviete (Ašmoniškių k. Kudirkos Naumiesčio sen. Šakių r. sav., Marijampolės apskr.)

Pirmą kartą paskelbta leidinyje:

Lietuviškos pasakos yvairios. Surinko Dr. J. Basanavičius. Chicago (Ill.): Turtu ir spauda „Lietuvos“, D. 3. – 1904.

Duomenų bazėje skelbiamo teksto šaltinis:

Jono Basanavičiaus tautosakos biblioteka, t. 3. *Lietuviškos pasakos įvairios*. Surinko Jonas Basanavičius. Parengė Kostas Aleksynas. Vilnius: Vaga, 1997, p. 61–68, Nr. 16.

Kaip karalius pažadėjo savo negimusį sūnų

Buvo vienas karalius. Ale vieną sykį pašaukė kits jį karalius ant vainos. Aina jis su savo kariumene. Ale atėjo in vieną girią, sustojo ir mislija: kas čia bus?.. Ateina toks juodai apsirėdęs vyras, klausia karaliaus:

– Ko tu teip liūdnas?

O jis sako:

– Ką aš būsiu linksmas... Nežinau, kaip bus an vainos..

Ans sako:

– Pažadėk tu man, ką namie nepalikai, tai laimėsi vainą.

Šis mislija sau: „Ką pajėmiau, tai pajėmiau, ką palikau, tai palikau – rodos, kad nieko nēr...“

Ir jis jam pažadėjo. Dabar tas sako:

– Aš pas tave būsu už dvidešimts metų.

Ir nuvėjo sau, o karalius pamušė neprietelių¹⁴. Kad sugrįžo namon, rado sūnų užgimusį. Toliaus, paaugo jau tas jo sūnus dvidešimts metų – atvažuoja tas ponas sūnaus jau atimt, sako:

– Karaliau, jau perėjo dvidešimts metų – atiduok sūnų.

Pažadėtas – nēr ką daryt, apverkdams atidavė tam ponui savo sūnų.

Susėdo į karietą, važiuoja jiedu. Atvažiavo pas tokį ažerą – apė tą ažerą stovi trys buteliai. Sako jam tas ponas:

– Dabar čia išlipk – atvažuosu su gražesne karieta tavęs parvežt, nes kaipo karaliaus sūnus, tai šitoj per prasta važuot.

– Gerai!

Išlipo jis, vaikščioja tenai. Ale jis nuvėjo in vietą butą pasiklaustie, kaip jam bus pas tą jo poną. Sako:

– Ar jūs man, močiute, negalėtumėt pasakyt, kaip bus pas mano poną?

Toj sako:

– Aš tau nieko negaliu pasakyt – aik čia in kitą butelį pas mano seserį.

Nuvėjo pas aną – ir anoj nieko nežino, tik sako:

---

¹² Vaina – karas. (Red.)

¹³ Armotas provijo – patrankas gamino. (Red.)

¹⁴ Neprietelius – priešas. (Red.)

– Aik čia į kitą butelį pas mano jauniausią seserį, tai rasi ta tau pasakys.

Atėjo pas tą – ir ta nieko nežino, ale sako:

– Aik čia į šitą karklyną. Čion atleikia gulbės maudytis, tai tu atsistok karklyne, pasislėpk, kad tavęs nematytų. Atlėks dvi pirma, tai neimk, ale atlėks viena paskui, tai tu tos pavok plunksnas ir neduok, pakol pasakys, kaip ten tau bus.

Jis, padėkavojęs tai raganai už rodą, pasislėpė tenai karklyne. Atlėkė dvi – nieko, paskui atlėkė trečia – jis tos prislinkęs ir pavogė plunksnas. O tos gulbės tai buvo mergos. Dabar ta merga pasimaudė. Ale jau reiktų lėkt namon – jau nēr plunksnų! Prašo:

– Šioks karaliuk, toks karaliuk, atiduok plunksnas.

Sako:

– Tol aš tau neduosu, pakol nepasakysi, kaip man bus pas mano poną.

– N’o kad aš tau pasakysu, ar atidusi?

– Atiduosu.

Dabar ji sako teip:

– Tasai ponas – tai mano tėvas. Jo dvaras visas štakietais¹⁵ aptvertas ir an kiekvieno štakieto yr užmauta po žmogaus galvą, o an vieno da nėra, tai parvežęs tave užmuš ir tavo galvą ant to užmaus!

Dabar klausia jis tos panos:

– Ar aš negaučiau kokią pagelbą?

Sako:

– Aš tau pasakysu: čia, šitam karklyne, išsipjauk du karklu storu, o kaip tavęs atvažuos, tai tau duos važuot, tai kaip tie arkliai šoks aukštyn, tai tu su tais karklais duok, kiek galėdamas, kaip vieną sumuši, tai su kitu, tai su kitu, tai parvažuosi gerai. O kad parvažuosi ant dvaro, tai tau duos ko no gražiausią pakajų¹⁶, tai tu sakyk: man per prastas, o kad tavęs klaus: tai kokį tu nori, tai tu sakyk, kad tau duotų tą seną mūrinį, tai ir aš ten būnu.

Kaip atvažiau, teip ir buvo: tie arkliai ėmė kilt, jis – mušt! Ir atvažiavo in to pono dvarą.

Klausė tas ponas, rodydamas ko no gražiausią pakajų:

– Kaip asi karaliaus sūnus, ar bus tai tas gers pakajus?

O jis sako:

– Na, ar tu man an juoko rodai – per prastas!

– Na, tai kokį tu nori?

– Ana tą man duok senąjį.

– Na, tai gali tą imt – mano ir duktė tenai, tai galėsi būt žentu. Ale rytoj iš ryto ateisi pas mane, tai aš tau užduosu darbą.

Atėjęs teip papasakojo savo tai panai. Ji jam sako:

– Kaip nuveisi, ką tau pasakys, tai atėjęs pasakyk man.

Iš ryto nuvéjo. Sako tas ponas:

– Šiandien gausi išjodyt aržilą.

Jis atėjęs jai pasakė, o ji sako:

– Tai ne aržilas, ale mano tėvas. Kaip tik tau jį išves pabalnotą, pakamanotą, tai tu tą viską numesk, o pasibalnok štai su šitom, kur aš tau duosu. O kaip užsėsi, tai pradės kilt aukštyn, tai tu vis su kančium¹⁷ – in galvą, ir tol duok, pakol nupuls ant žemės.

Tuojaus išvedė jam tą aržilą. Jis tuoj pasibalnojo, pakamanojo su savo, užsėdęs tiek jis jam davė, kiek tik tilpo ir norėjo, pakol visai paalsino, paleido in stonią.

---

¹⁵ Štakietai – lentelių tvora. (Red.)

¹⁶ Pakajus – kambarys. (Red.)

¹⁷ Kančius – odinis rimbas, bizūnas. (Red.)

Anryt sako tas ponas:
– Šiandie gausi išjodyt kumelę.
Pasakė jis parėjęs savo mergai. Sako ta merga:
– Tai ne kumelė, ale tai mano motina – jau jai geriau duok, nes ji tave kitaip neš kaip tėvas.
Tas pabalnojęs užsėdo – toj tuo jį išnešė in padanges. Ale jis kaip pradėjo šveist in galvą kančiaus kotu – tuojaus nusileido an žemės!
An rytojaus nuvėjo pas tą poną.
– Gerai išjodei arklius. Dabar nuveisi in tokią ir tokią šalį, parneši obuolių.
Atėjęs pasakė savo mergai. Toj sako:
– Tie obuoliai – negerai, jau tu iš ten gyvas nepareisi! Tu, – sako, – nuveik neva paklaust, kokių obuolių, ir nuvėjęs rasi ant lango tokią skrynutę, tai tu ir pavok ir atnešk man.
Tas nuvėjęs pas tą poną paklausė:
– Kokių obuolių parnešt?
Sako:
– Ko no geriausių vaisių.
O jis prisitaikęs ir pavogė tą skrynutę ir atnešė pas mergą. Ji sako:
– Mudu bėgsiv.
Ėmė uždare duris, vidurij spjovė ir išėjo.
Jiedu bėga, bėga, jau nubėgo gana toli. Ale atėjęs tas jos tėvas pas tais duris sako:
– Atidarykit duris.
O tos seilės atsiliepė:
– Darau, darau.
Tas nesulaukdams išmušė duris. Pribėgęs kardu kirto per lovą – lovą perkirto, bet jau dukters tenai nebuvo. Apsžiūrėjęs, kad jau jų nėra, jis – juos vyt!
Toj duktė pažiūrė in tą skrynutę, sako:
– Jau atsiveja! Dabar aš, – sako, – pasiversu in seną sulinkusią koplyčią, o tu būsi žilas senis, tai tu ramstyk tą koplyčią. O kaip jis atbėgs, tai klaus, ar nematei čia tokius ponus bėgant. Sakyk: „Mačiau, kaip tą koplyčią stačiau“.
Ji pasivertė į tokią koplyčią, o jis, žilas senis, ramsto tą koplyčią. Atbėga tas pons, sako:
– Ar tu nematei tokių čia bėgant?
Sako:
– Mačiau, kaip tą koplyčią stačiau.
Spjovė tas ponas, sako:
– Kada jis statė tą koplyčią, tai jis matė...
Parbėgo namon – klausia pati:
– N’o ką, ar pagavai?
– Ne, pavijau, tik tep ir tep...
Toj boba sako:
– Toj koplyčia – tai mūs duktė, o tas senis – tai tas žentas. Vykite!
Vėl jau jiedu nubėgo vis arčiau prie savo karalystos. Tas ponas vėl veja. Toj duktė pažiūrėjo in tą skrynutę:
– Jau atsiveja tėvas! Aš pasiversu in kviečius nunokusius, o tu – in gaspadorių¹⁸, baidyk pauščius, kad nelestų.
Atbėgo tas ponas, klausė:
– Ar nematei tokių čia bėgant?

---

¹⁸ Gaspadorius – ūkio šeimininkas. (Red.)

Sako tas gaspadorius:

- Mačiau, kaip šituos kviečius sėjau.
- Man nereik, kap tu sėjai, man dabar reikia.
- Dabar nemačiau.

Tas ponas vėl nubėgo atgal, o šitiedu in tąsyk pasmuko in savo tėvo dvarą. O kokios ten buvo linksmybės, koks balius tų atrastuvių! O po mirties tėvo abudu karaliavo.

Užrašė Vincas Basanavičius, Ožkabalių, k., Šeimenos sen., Vilkaviškio r. sav., Marijampolės apskr.

Leidinio aprašas:

Lietuvizkos pasakos. T. 2 / surinko J. Basanaviczius, Shenandoach (Pa.): V. J. Stagaro sp. 1902, p. 212, Nr. 52.